

N. LŐRINCZ JULIANNA

Cs. Jónás Erzsébet: A magyar Csehov

(Csehov-drámák fordításelemzése)

Stúdium Kiadó, Nyíregyháza, 1995.

A műfordítás a szépirodalmi alkotások újraalkotása idegen nyelven. Az újraalkotás folyamatában a fordítónak számos nehézséget kell legyőznie, hogy munkájának eredménye az eredeti szöveggel egyenértékű, adekvát szöveg legyen.

Az eredeti szöveggel egyenértékű változat létrehozását azonban nagyon sok tényező befolyásolja. Így pl. a kor, amelyben a fordítás keletkezik, a fordító egyéni szövegértelmezése, stílusa, a befogadó, vagy címzett, akinek a fordítást szánja stb. A fordítási, s különösen a műfordítási ekvivalenciának többféle értelmezése ismert. Ezek közül egy lehetséges változat Cs. Jónás Erzsébet felfogása: „Az adekvát fordítás megítélésében a műfordítást úgy kell elemeznünk, mint az eredeti mű egyik lehetséges olvasatát. A „lehetséges olvasat” a fordító befogadói viselkedésére utal...”

A könyv első fejezete a művészi szöveg és a fordítás kapcsolatát elemzi. A fordítás folyamatát Komisszárov sémája alapján a következő kommunikációs rendszerben helyezi el a szerző: „Amíg az A nyelvből B nyelvre szerző–fordító; fordító–olvasó állomásokon keresztül eljut a szerzői közlemény, optimális esetben is mindig csak hasonló, de sohasem azonos körülmények és tapasztalatok a kommunikációs rendszerben „zajt” idéznek elő.” Ilyen zajként említi a szerző a fordítói beavatkozást a szöveg struktúrájába: szemantikájába, stílusába. Zavaró lehet pl. a „funkciótlanul pontos szövegűség”, amely nem járul hozzá a szerzői szándék pontos kifejezéséhez.

A fejezet következő egységében Cs. Jónás Erzsébet a csehovi dramaturgia legfontosabb szerkezeti sajátosságait emeli ki: 1. a tárgyi világ ábrázolása, 2. a meseszöveg és a tartalom viszonya, 3. az eszmék szférája. Ezeket a fordítónak is ismernie kell ahhoz, hogy a fordítás szövege adekvátan tükrözze a csehovi szöveg tartalmi, nyelvi-stilisztikai üzenetét is.

A könyv terjedelmesebb része öt Csehov-dráma: az Ivanov, a Sirály, a Ványa bácsi, a Három nővér és a Cseresznyéskert néhány fordításának elemzését tartalmazza. A fordításelemzés foglalkozik olyan szociokulturális elemek adekvát átültetésének kérdésével is, mint pl. az orosz apai név, a különböző állatnévi alapú metaforák használata a megszólításokban stb.

Stilisztikai szempontból érdekes és rendkívül hasznos része a könyvnek a szereplők egyéni stílusjegyeinek nyelvi megformálása, illetve ennek fordítási problémái. A népies stílusjegyek, a képi elemek és más, a stílusnormától eltérő stilisztikai elemek magyarra fordítása sokszor okoz nehézséget a fordítóknak. Ritkán van pontos megfelelőjük az orosz frazeológiai egységeknek is a magyar nyelvben. A kommunikatív ekvivalens kifejezésekre sem mindig találunk rá a fordítók.

Külön figyelmet érdemel a könyv hetedik fejezete, amely a csehovi dialógusok nyelvi szerkesztettségét, valamint ezek fejlődését mutatja be a fordítások tükrében.

A könyv végén a szerző összegzi a drámák fordítása kapcsán felmerülő fordítási nehézségeket. Külön kiemelendő a drámaelemzésekhez írt háttér tanulmányok közül Tóth Árpád Cseresznyéskert-fordításának elemzése.

A kötetet gazdag bibliográfia egészíti ki. Igen hasznos lehet Cs. Jónás Erzsébet munkája nemcsak az orosz szakos filológusoknak, hanem mindenkinek, akit a műfordítások és az eredeti szövegek egyenértékűségének kérdései érdekelnek.